

Sotsiaalministri määruse „Sotsiaalkaitseministri ja terviseministri 22. oktoobri 2024. a määruse nr 42 „Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabaühenduste toetamine“ muutmise“ seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Muudatusega lisatakse määrusesse uus valdkondlik programm puudega inimeste huvikaitset toetavate tegevuste rahastamiseks ja vastavate eesmärkide saavutamiseks.

Määruses tehakse ka muudatused, millega lihtsustatakse ja muudetakse paindlikumaks taotluste esitamise, menetlemise ja rahuldamise protsessi:

- Muudetakse taotlemisprotsessis läbirääkimiste faasi puudutavaid sätteid nii, et läbirääkimisi oleks võimalik pidada vajaduse korral mitu korda. Seeläbi suureneb võimalus kompromisside saavutamiseks ja paraneb strateegilise partnerluse kaudu saavutatav mõju.
- Kaotatakse nõue, et taotlejal ja tema partneritel ei tohi olla seotud juriidilisi isikuid, kellel on kehtivad karistused. Selline nõue kohaldub edaspidi ainult taotleja ja partneri enda kohta. Praegu kehtiv nõue kontrollida seotud juriidilisi isikuid tekitab suurt halduskoormust ja on ebaproportsionaalne, sest mõne juriidilise isiku võimalik rikkumine ei peaks automaatselt kanduma üle projekti otsestele elluviijatele.
- Muudetakse kindlasummalise maksega seotud sätteid nii, et see oleks kooskõlas rakendatava praktikaga, kus toetus makstakse välja ettemaksetena ja toetuse kinnikandmise tõendamine toimub projekti lõpus tulemuste tõendamisega. Seeläbi kaob taotlejal vajadus jagada kunstlikult eelarvet kindlate suurustega makseteks. Siiski jäetakse määrusesse nõue, et projekti miinimumsuurus on 20 000 eurot, et tagada suuremahuliste ja seeläbi ka strateegiliselt mõjusamate projektide rahastamine.
- Täiendatakse kaudsete kulude hüvitamise võimalusi – toetuse taotlejal on võimalik valida, kas tema projekti kaudsete kulude hüvitamise alusena on sobivam 15% otsestest personalikuludest (kehtiv kord) või 7% projekti otsekuludest. Praegune süsteem võimaldab üksnes otsestest personalikuludest kaudsete kulude hüvitamist. Lahendus, kus kaudsete kulude määr põhineb ainult personalikuludel, ei pruugi sobida projektidele, kus otsesed muud kulud ületavad personalikulusid.
- Täpsustatakse, et taotlusi on võimalik rahuldada ka osaliselt, et tagada seeläbi võimalus vähemalt osaliselt rahastada ka neid projekte, mis taotlusvooru eelarve ammendumise tõttu enam täismahus rahastust ei saaks.

1.2. Määruse ettevalmistajad

Määruse ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi välisvahendite osakonna nõunik (välistoetuste planeerimine) Maris Mälzer (tel 5363 5944, maris.malzer@sm.ee), välisvahendite osakonna juhataja Marilin Sternhof (tel 5916 3465, marilin.sternhof@sm.ee) ja hoolekande osakonna nõunik (puudega inimeste õigused, huvikaitse ja dementsusega inimeste toetamine) Maarja Seppel (tel 5915 7960, maarja.seppel@sm.ee). Määruse juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (tel 626 9128, piret.eelmets@sm.ee). Määruse on keeleteimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteimetaja Virge Tammaru (tel 5919 9274, virge.tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Määrus on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses, kuid võrreldes kehtiva määrusega uusi andmete kogumise ja töötlemise võimalusi ette ei nähta, seega algses määruse seletuskirjas esitatud mõjuhinnaangut ei korrata.

2. Määruse sisu ja võrdlev analüüs

Punktiga 1 täiendatakse määruse § 1 lõiget 2 punktiga 12, millega lisatakse valdkondlike programmide loetellu puudega inimeste huvikaitse programm. Muudatus on vajalik, et võimaldada vabaühenduste toetamist puudega inimeste huvikaitse valdkonnas ning korraldada selleks edaspidi avatud taotlusvoore. Puudega inimeste huvikaitse programmi eesmärk on toetada tegevusi, mis võimestavad puudega ja kroonilise haigusega inimeste õigusi ning edendavad sihtrühma kaasatust ühiskonnaelus, samuti arendada huvikaitset riigi ja kohalikul tasandil.

Punktiga 2 täpsustatakse kindlasummalise maksega seotud sätteid nii, et projekti kohta saab olla vaid üks kindlasummaline makse, mis on sisuliselt kokkulepitud tegevuste ja tulemuste hind ning mis põhineb taotlemisel oleval eelarvel. Muudatus on ajendatud senisest praktikast, mille käigus on ilmnunud, et toetuse taotlejate jaoks on mitut kindlasummalist makset projekti tegevuste kohta keerukas kujundada ja hinnastada.

Kindlasummalise makse alusel saadava toetuse jaoks peab tõendama üksnes taotluse rahuldamise otsuses nimetatud tegevuste tulemusi, mis tähendab, et tegelikke ehk reaalseid kulusid ei kontrollita ning neid ei tule tõendada. Kuna toetust makstakse ettemaksena, saab öelda, et tegevuste tulemuste tõendamine on ettemakse kinnikandmise eelduseks. Sellest tulenevalt muudetakse lõike 3 sõnastust, et see oleks arusaadavam kontekstis, kus toetust makstakse ettemaksetena.

Ettemaksena makstava toetuse puhul tuleb kulude hüvitamise asemel kasutada väljendit „toetus loetakse kättesaaduks“, kui kindlasummalise makse tulemuse saavutamine on tõendatud – seda tehakse lõpparuande esitamisega. Tulemuse osalisel saavutamisel makstakse toetust proportsionaalselt tulemuse mõjuga eesmärkide täitmisel. Seega, kui ettemaksetena on toetust saadud rohkem, kui kuuluks väljamaksmisele, tuleb toetuse saajal enamsaadu tagastada. Kui toetuse saaja enam saadud toetust vabatahtlikult ei tagasta, tehakse tagasinõue määruse § 49 lõike 2 kohaselt.

Punktiga 3 lisatakse võimalus kasutada kaudsete kulude arvestuse alusena ka 7% projekti otsekuludest. Täiendav arvestusmudel muudab projektide jaoks kaudsete kulude arvestamise alused paindlikumaks. Taotlejatel tekib võimalus valida projekti kulude liigist lähtuvalt sobivaim variant kaudsete kulude hüvitamiseks.

Punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks nõue, et toetuse taotlejal ja tema partneritel ei tohi olla seotud juriidilisi isikuid, kellel on kehtivad karistused teatud rikkumiste eest. See tähendab, et edaspidi kontrollitakse üksnes taotlejat ja partnereid. Seotud juriidiliste isikute kontrollimine tekitab bürokraatlikku lisakoormust, säte on ebaproportsionaalne ning mõne juriidilise isiku võimalik rikkumine ei peaks automaatselt toetuse taotlejale üle kanduma.

Punktidega 5, 8, 10 ja 11 kujundatakse määruse sõnastus selliseks, et see hõlmaks üksnes ühte kindlasummalist makset (vt ka muutmispunkti 2 selgitust).

Punktiga 6 lisatakse määrusesse §-d 34¹ ja 34², kus sätestatakse puudega inimeste huvikaitse programmi eesmärk, toetatavad tegevused ja programmi kasusaajad.

Programmi eesmärgi saavutamiseks on oluline laiapõhjaline partnerlus, kus puudega ja kroonilise haigusega inimeste esindusorganisatsioon kaasaks projekti elluviimisesse partnerina ka teised, spetsiifilisema või väiksema kasusaajate sihtrühmaga seotud

organisatsioonid, kes oma sihtrühmast lähtuvalt programmi eesmärkidega seotud tegevusi ellu viiksid.

Sätestatud väljundnäitajad aitavad tagada koostöö laiapõhjalisuse ja esinduslikkuse. Eestis on teadaolevalt esindusorganisatsioonide üle 50 ning eeldus on, et võrgustik kasvab veelgi. Ilma arvulise väljundnäitaja sihttasemeta (so vähemalt 35 puudega ja kroonilise haigusega inimeste esindusorganisatsiooni kaasamine) võib osa organisatsioonide tunda end välja jäetuna, mis omakorda võib õhustada partnerluse usaldusväärsust ja läbipaistvust. Samas ei ole mõistlik seada kõrgemat numbrilist sihttaset, sest ei ole võimalik ette näha, millised esindusorganisatsioonid erinevatel ajahetkedel aktiivselt panustada saavad – osad võivad olla tegevusest ajutiselt kõrvale jäänud, vahetada eestvedajaid või eelistada mõnel aastal rahastuse ja aruandlusega mitte tegeleda.

Arvuline näitaja aitab vältida ka seda, et tegevused koonduksid vaid väikese hulga valitud organisatsioonide ümber. Samas ei tähenda see, et kõiki 35 organisatsiooni tuleb kaasata samas mahus või vormis – säilib vabadus otsustada, kes, milles ja kuidas osaleb. Kaasamise viis ja ulatus jääb projekti elluviija otsustada, lähtudes projekti sisust, rahalistest võimalustest ja sihtrühmade vajadustest. Paragrahvi § 34² lõige 3 punkti 5 väljundnäitaja täiendab, mitte ei asenda, maakondlikku ja sihtrühmapõhist mitmekesisuse nõuet. Ainuüksi geograafiline või temaatiline piiritlemine ei taga piisavat kaasatust ega pruugi vältida valikulist lähenemist. Arvuline näitaja aitab hoida tasakaalu, sest toetab sisulist kaasatust ja tagab, et koostöö hõlmab erinevaid piirkondi, sihtrühmi ja vaatenurki.

Punktiga 7 täpsustatakse määruse § 38 lõiget 7, et läbirääkimiste protsess oleks selgem ning võimalus jätkata läbirääkimistega oleks tagatud ka juhul, kui need mingil põhjusel pole varasemas etapis olnud edukad. See suurendab võimalust saavutada kõiki osapooli rahuldav kompromiss ja strateegilise partnerluse suurem mõju.

Punktiga 9 lisatakse määrusesse § 40¹, millega reguleeritakse taotluse osalise rahuldamise võimalusi. Paragrahvi lisamine on vajalik, et kokkuleppe korral oleks taotlusvooru raames võimalik anda osalist toetust ka nendele projektidele, mille täies mahus rahastamine taotlusvooru rahaliste vahendite ammendumise tõttu pole enam võimalik, ent osalise rahastamise kaudu kasutatakse taotlusvooru eelarveks planeeritud raha sihipäraselt ära ja seeläbi maksimeeritakse planeeritud eesmärkide saavutamist.

Punktiga 12 täiendatakse määruse § 48 punktiga 5, milles täpsustatakse, et toetuse andja küsib Sotsiaalministeeriumilt hinnangut enne toetuse osalise rahuldamise ettepaneku tegemist. Selle eesmärk on see, et ministeerium saab anda hinnangu, kas vähendatud eelarvega elluviidavad tegevused toetavad taotlusvooru raames planeeritud eesmärkide saavutamist.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega, välja arvatud juhul, kui toetuse andmine on käsitatav vähese tähtsusega abina.

4. Määruse mõjud

Puudega inimeste huvikaitse programmi lisamisega on määruisel oluline positiivne sotsiaalne mõju. Puudega inimeste osakaalu suurenemise tõttu on suur väljakutse see, kuidas toetada aktiivsena ja tervena elamist ning ennetada abituse ja abivajaduse tekkimist. Iseseisva toimetuleku ja kogukonda kaasamise toetamiseks on vajalik, et nii riigi kui ka kohalikul tasandil kujundatavad meetmed ja teenused arvestaksid puudega inimeste vajadustega ning toetaksid neid. Need eesmärgid on saavutatavad, kui puudega inimeste teemad on poliitikakujundamise ja teenuste kavandamise protsessis selgelt nähtavad ning sidusrühmadega tehakse koostööd.

Programmi abil võimestatakse üle Eesti puudega ja kroonilise haigusega inimesi ning arendatakse huvikaitset nii riigi kui ka kohalikul tasandil ja edendatakse kaasatust ühiskonnaelus.

Oluline mõju keskkonnale, majandusele, riigi julgeolekule ja välissuhetele puudub.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused ja vajalikud kulud ning määruse rakendamise eeldatavad tulud

Tegemist on tehniliste muudatustega, mis ei too riigieelarvele kaasa lisakulusid. Toetust antakse riigieelarve strateegiaga vabaühenduste rahastamiseks eraldatud eelarve alusel avatud taotlusvooru raames. Riigi Tugiteenuste Keskus toetuse andjana korraldab määruses nimetatud teemadel avatud taotlusvooru, kui Sotsiaalministeeriumi eelarve seda võimaldab ja ministeerium teeb ettepaneku taotlusvooru avamiseks. Taotlusvoorud toimuvad üldjuhul teisel poolaastal.

Toetuse saajale kaasneb omafinantseeringu kohustus vähemalt 1% ulatuses projekti abikõlblikest kuludest ehk kindlasummalisest maksest. Taotluses võib ette näha suurema omafinantseeringu määra.

Määruse rakendamisega tulusid ette näha ei ole.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Määruse koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu koostööstamiseks Rahandusministeeriumile ning e-posti teel arvamuse avaldamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele, Vabaühenduste Liidule ja organisatsioonidele, kes on Sotsiaalministeeriumi strateegilised partnerid. Ettepanekutega arvestamise ja mittearvestamise tabel on lisatud.